

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Adalet komisyonları raporları (1/287)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71/2153, 6/4003

1 . XII . 1951

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1631 numaralı Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4 ncü maddesinin tadili hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 22 . XI . 1951 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun dâvaların tehirine mütedair 4 ncü maddesinin 2 nci fıkrası, seferberlikte silâh altında bulunan ve silâh altına çağrılan bütün askerî şahıslar aleyhine gerek umumi mahkemeler ve gerek askerî mahkemeler tarafından kanuni takibat yapılacak suçlardan beş seneden ziyade hürriyeti bağliyan bir cezayı müstelzim bulunanları müstesna olmak üzere sanık oldukları diğer suçlara ait dâvalarda, seferberlikte, cepheye basit suçlar işlemek suretiyle harbin vatandaşlara tahmil ettiği külfetten kurtulmak ve cephe yerine mahkemelerde veya tevkif evlerinde vakit geçirmek gayesini güden bâzı zayıf karakterli kimselerin kötü niyetlerini önlemek ve bu suretle ordunun harb gücünü zayıflatmamak mevcudunu daima muhafaza etmek gayesiyle, ilk ve son tahkikat muamelelerinin hazara veya terhislerine kadar tehirini âmirdir.

Bu hüküm, Askerî Muhakeme Usulü Kanununun kabulünden sonra bugüne kadar tam olarak ilk defa Birleşmiş Milletler emrinde bulunan birinci Türk silâhlı kuvvetler komutanlığı mensupları hakkında tatbik sahası bulmuştur. Ancak bu tatbikat neticesinde, ekseriyetle veya yalnız harb zamanında işlenilebilen bâzı suçlardan 4 ncü maddenin kabul ettiği beş senelik hürriyeti tahdit eden ceza miktarı kıstasının dununda kalması sebebiyle bu suçların faileri hakkında takibat yapılamamakta ve bu yüzden orduda disiplinsizlik doğması ihtimali belirmiş bulunmaktadır. Bu halin yaratacağı ağır neticeleri önlemek ancak komutanların aldıkları sair tedbirlerle mümkün olmakta ve kanuni müeyyideleri zamanında tatbik imkânı bulunmamaktadır. Bilhassa ve meselâ yalnız harb zamanında işlenilebilen yağmacılık suçunun cezasının beş seneden fazla olmaması sebebiyle faileri hakkındaki dâvaların tehir edildiğini zikretmek meseleyi bütün şümülü ile ortaya koymak için kâfidir.

Bu itibarla maddenin ikinci fıkrası tadil edilerek umumi mahkemeler tarafından takip edilecek suçlara ait husus eski şekli ile bırakılmakta ve fakat askerî mahkemelerce yapılacak takibatta ordunun disiplininin muhafazası bakımından beş seneden fazla cezayı müstelzim suçlardan başka hiyanet, firar, askerî itaat ve inkiyadı bozan fiillerden itaatsizlik, seferberlikte insanlar ve mallar aleyhine işlenen yağmacılık ve genimet almak, askerî eşya tahrip etmek, zayi etmek, esliha ve harb malzemesini hasara uğratmak ve ırz ve iffete tecavüz gibi suçlar tehirden istisna edilmektedir.

Tasarının kanuniyet kesbetmesi halinde harb zamanında en çok işlenen bu suçlar hakkında tatbikat yapılabilmesi mümkün olacağından ordu disiplininin bozulması tehlike ve ihtimali ortadan kalkacaktır.

Diğer taraftan bu suçlardan mahkûmiyet halinde Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 275 nci maddesinin 11 nci fıkrası gereğince failin cezasının infazının tehiri kaabil olduğundan ordu mevcudunun azalması ihtimali gibi bir mahzur da mevzu bahis olamaz. Bu maksatla ilişik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Millî Savunma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. 1/287

Karar No. 8

11 . 1 . 1952

Yüksek Başkanlığa

1631 sayılı Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4 ncü maddesinin tadili hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun kararıyla Başbakanlıktan Yüksek Meclise sunulan ve Komisyonumuza havale buyurulmuş olan kanun tasarısı gerekçesi ile birlikte mezkûr Bakanlığın temsilcileri huzuriyle incelenip görüldü :

Silâhlı kuvvetlerin bilhassa seferberlik zamanlarında azalmasına mahal ve memleket müdafaasına zarar vermemek maksadiyle silâh altına çağrılan veya silâh altında bulunan askerî şahısların umumi veya askerî kazaya tâbi suçlarından dolayı açılacak kamu dâvalarının, beş seneden yukarı hürriyeti bağliyan cezaları müstelzim olanları müstesna olmak üzere, hazar zamanına veya terhislerine kadar tehirini âmir olan Askerî Muhakeme Usulü Kanununun dördüncü maddesinin Birleşmiş Milletler emrinde bulunan silâhlı kuvvetlerimize mensup askerî şahıslar tarafından işlenen ve beş seneden aşağı hürriyeti bağliyan cezaları müstelzim bâzı askerî suçlar hakkındaki tatbikatında kanuni müeyyideelin zamanında tatbik edilmemesi yüzünden orduda disiplinsizlik tehlikesinin belirlediği gerek tasarı gerekçesinden ve gerek temsilcilerin izahlarından anlaşılmiş ve kanun tasarısında gösterildiği ve hile ekserisi harb zamanlarında işlenilebilen ve süratle tenkil ve teziyesi ordu disiplininin muhafaza bakımından zaruri görülen bâzı askerî suçlara ait kamu dâvalarının tehir müessesesinin

den istisnası komisyonumuzca aynen tasvip edilmiş ve askerî menfaatler ve zaruretler karşısında bu maddede vaz'edilmiş olan tehir hükümlerini tatbik edip etmemek hususu da adli âmirlere bir hak takdiri tanınmasını hem adaletin ve hem de askerî disiplinin muhafazası bakımından komisyonumuz faydalı görmüş ve Bakanlık mümessileleri de bu hususta muvafakatlerini bildirmiş olduklarından maddeye (4) numaralı bir fıkra halinde bir hüküm de eklenmiştir.

Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Millî Savunma Ko. Başkanı

yerine Sözcü

Kastamonu

R. Taşkın

Kâtip

Niğde

H. N. Yurdakul

İmzada bulunamadı.

Denizli

F. Karabudak

Erzurum

Fehmi Çobanoğlu

İmzada bulunamadı

Eskişehir

A. F. Cebesoy

İstanbul

Dr. S. Yaver

Sözcü

Kastamonu

R. Taşkın

Çanakkale

S. Endik

Elâzığ

M. Ş. Yazman

Erzurum

Mustafa Zeren

İmzada bulunamadı.

İstanbul

Hüsnü Yaman

İmzada bulunamadı.

Kars

H. Tuğaç

Kastamonu
G. Deniz
Kırşehir
R. Özdes

Kütüahya
B. Besin

Kayseri
İ. Berkol
Konya
Ziya Barlas
İmzada bulunamadı.

Ktahya
A. Gndüz

Muğla
N. Poyrazoğlu
Seyhan
Sinan Tekelioğlu
İmzada bulunamadı.

Rize
K. Balta
Trabzon
N. Altuğ
Van
K. Özalp

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Adalet Komisyonu
Esas No. 1/287
Karar No. 28

14. II. 1952

Yüksek Başkanlığa

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 22. XI. 1951 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulmasına karar verilen kanun tasarısı komisyonumuza havale edilmekle Millî Savunma Bakanlığı temsileisi hazır olduğu halde incelendi.

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4 ncü maddesi bâzı dâvaların tehirine mütaallik olup bu maddenin ikinci fıkrasıyla de seferde askerî ve umumi mahkemelere takibat yapılabilmesi için beş seneden ziyade hürriyeti bağlayıcı bir cezanın mukabili suçun işlenmesini şart koşmuş bulunmaktadır. Buna da sebep seferde âmmeyi fazlaca müteessir etmiyen suçların ikai halinde sanıklar hakkındaki takibat ıerasını hazara veya terhislerine talik etmek suretiyle ordunun harb gücünü azaltmamak idi.

Bu madde tedvin edildiği günden bu güne kadar ancak Kore'de Birleşmiş Milletler safında savaşan kıtamızda tatbik edilebilmiştir. Bu tatbikatta, Hükümetin gerekçesindeki izahat ve Hükümet mümessilinin komisyondaki ifadelerine göre beş sene ve daha az hürriyeti bağlayıcı bir ceza karşılığı bulunan suç faillerinin mer'i kanun karşısında savaşın devam ettiği müddetçe takipsiz kalması askerî birliklerde birçok zamanlar disiplinsizlikler doğuracağı müşahede edilmiş bulunmakta ve bu sebeplerle dördüncü maddenin seferberliğe ait hükümlerinde tadilat yapılarak alehtlak ağır hapis ve

beş sene ve daha ziyade hapis cezasını müstelzim suçları işliyen kimseler seferberlikte silâh altında bulunan askerî şahıslar iseler haklarında ki takibat hazara ve terhislerine bırakılmakla beraber bâzı suçlar bu hükümden istisna edilmiş ve yine tasarıda olmamakla beraber Millî Savunma Komisyonunca kabul edildiği veçhile askerî zaruret ve menfaatler karşısında tehire ait hükümleri tatbik etmemek yetkisi de âmiri adillere verilmiş bulunmaktadır.

Tasarıda beş seneden ziyade hürriyeti bağlayıcı bir cezayı müstelzim bulunanlar tâbiri kullanılmış ve Savunma Komisyonunca madde bu şekliyle kabul edilmiş ise de hapis ve ağır hapis cezalarının mahiyetleri bakımından her ikisini aynı had dâhilinde hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile vasıflandırmanın hukuki mânada imkânı olmadığından hapis ve ağır hapis cezalarının tekabül ettikleri suçların mahiyetleri itibariyle bu tâbir (alehtlak ağır hapis ve beş sene ve daha ziyade hapis) tâbiriyle ifade edilmiş bulunmaktadır.

Ve yine kanun tekniği ve her hangi bir itibasa mahal bırakmamak üzere ikinci fıkranın «B» bendindeki a, b, c harflerinin şifromen ile I, II, III olarak yazılması uygun görülmüştür.

Dördüncü maddenin ikinci fıkrasında kabul edilen değişiklik sefere ait hükümler için vaz' edilmiş olması karşısında da tasarının dördüncü maddesi buna göre ıslah edilerek Hükümet

tasarısı komisyonumuzca ve ittifakla kabul edilmiştir.

Kamutayın yüce tasvibine arz edilmiş üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Kö.

Başkanı	Sözcü	Kâtip
İzmir	Manisa	Balıkesir
H. Özyörük	Ş. Ergin	V. Asena
Amasya	Ankara	Ankara
İ. Olgaç	H. Ş. Ince	O. Ş. Çiçekdağ

Balıkesir	Çoruh	Edirne
M. Erkuşumcu	M. Güney	M. Enginin
Erzurum	İçel	İstanbul
E. Karan	Ş. Tol	A. Moshos
Kars	Konya	Konya
A. Çetin	H. Aydın	M. Obuz
Kütahya		Siird
S. S. Nasuhoğlu		Ş. Türkoğan
Sivas		Yozgad
N. Ertürk		N. Ü. Alçalı

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1631 numaralı Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Dâvaların tehiri

Madde 4. — 1. Muvazzaf ve ihtiyat eratın ve yedek subayların yedek askerî memurların askere girmeden veya silâh altına çağırılmadan evvel işledikleri yukarı haddi bir seneye kadar şahsi hürriyeti bağışlayıcı bir cezayı müstelzim suçlara ait dâvalarda ilk ve son tahkikat muameleleri terhislerine kadar tehir olunur.

Muvazzaf assubaylarla askerlikten tard ve ihraç müstelzim suçlardan sanık olan yedek subay ve askerî memurlar bu hükümden müstesnadır.

2. A) Seferberlikte silâh altında bulunan ve silâh altına çağırılan bütün askerî şahıslar aleyhine umumî mahkemelere kanuni takibat yapılacak suçlardan beş seneden ziyade hürriyeti bağışlayan bir cezayı müstelzim bulunanlar müstesna olmak üzere sanık buldukları diğer suçlara ait dâvalarda ilk ve son tahkikat muameleleri, hazara veya terhislerine kadar tehir olunur.

B) Seferberlikte bütün askerî şahısların askerî kazaya tâbi suçları için yapılacak takibatta; aşağıda yazılı suçlar müstesna olmak üzere; ilk ve son tahkikat muameleleri, hazara veya terhislerine kadar tehir olunur.

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

1631 numaralı Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 4 - 1. — Muvazzaf ve ihtiyat eratın ve yedek subaylarla yedek askerî memurların askere girmeden veya silâh altına çağırılmadan evvel işledikleri yukarı haddi bir seneye kadar şahsi hürriyeti bağışlayıcı bir cezayı müstelzim suçlara ait dâvalarda ilk ve son tahkikat muameleleri terhislerine kadar tehir olunur.

Muvazzaf assubaylarla askerlikten tard ve ihraç müstelzim suçlardan sanık olan yedek subay ve askerî memurlar bu hükümden müstesnadır.

2 - A) Seferberlikte silâh altında bulunan ve silâh altına çağırılan bütün askerî şahıslar aleyhine umumî mahkemelere kanuni takibat yapılacak suçlardan beş seneden ziyade hürriyeti bağışlayan bir cezayı müstelzim bulunanlar müstesna olmak üzere sanık buldukları diğer suçlara ait dâvalarda ilk ve son tahkikat muameleleri, hazara veya terhislerine kadar tehir olunur.

B) Seferberlikte bütün askerî şahısların askerî kazaya tâbi suçları için yapılacak takibatta; aşağıda yazılı suçlar müstesna olmak üzere; ilk ve son tahkikat muameleleri, hazara

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

1631 sayılı Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 1 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — Hükümetin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 4. — 1. Muvazzaf ve ihtiyat eratın ve yedek subaylarla yedek askerî memurların askere girmeden veya silâh altına çağırılmadan evvel işledikleri yukarı haddi bir seneye kadar şahsi hürriyeti bağlayıcı bir cezayı müstelzim suçlara ait dâvalarda ilk ve son tahkikat muameleleri terhislerine kadar tehir olunur.

Muvazzaf assubaylarla askerlikten tard ve ihracı müstelzim suçlardan sanık olan yedek subay ve askerî memurlar bu hükümden müstesnadır.

2. A) Seferberlikte silâh altında bulunan ve silâh altına çağırılan bütün askerî şahıslar aleyhine umumi mahkemelere kanuni takibat yapılacak suçlardan aleltilak ağır hapis ve aşağı haddi beş sene ve daha ziyade hapsi müstelzim bulunanlar müstesna olmak üzere sanık buldukları diğer suçlara ait dâvalarda ilk ve son tahkikat muameleleri hazara veya terhislerine kadar tehir olunur.

B) Seferberlikte bütün askerî şahısların askerî kazaya tâbi suçları için yapılacak takibatta; aşağıda yazılı suçlar müstesna olmak üzere;

Hü.

M. S. K.

a) Beş seneden ziyade hürriyeti bağhyan bir cezayı müstelzim bulunan suçlar,

b) Askerî Ceza Kanununun üçüncü babının birinci; üçüncü (63, 76 ve 77 nci maddeleri hariç) dördüncü, beşinci (82, 83, 84 ve 95 nci maddeleri hariç), yedinci fasıllarında yazılı suçlar.

c) Askerî Ceza Kanununun 130, 131, 137 ve 152 nci maddelerinde yazılı suçlar.

3. Tehir müddeti içinde zaman aşımı işlemez.

veya terhislerine kadar tehir olunur.

a) Beş seneden ziyade hürriyeti bağhyan bir cezayı müstelzim bulunan suçlar;

b) Askerî Ceza Kanununun üçüncü babının birinci; üçüncü (63, 76 ve 77 nci maddeleri hariç) dördüncü, beşinci (82, 83, 84 ve 95 nci maddeleri hariç), 7 nci fasıllarında yazılı suçlar.

c) Askerî Ceza Kanununun 130, 131, 137 ve 152 nci maddelerinde yazılı suçlar.

3. Tehir müddeti içinde zaman aşımı işlemez.

4. Adli âmirler, askerî menfaatler ve zaruretler karşısında yukardaki fıkralarda vaz' edilmiş olan tehir hükümlerini tatbik etmemek salâhiyetini haizdirler.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
A. Menderes	Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri B. V. S. Ağaoğlu

Devlet Bakanı ve İçişleri B. V.	Adalet Bakanı
F. L. Karaosmanoğlu	R. Nasuhioğlu
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
H. Köymen	

Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
	H. Polatkan

Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. İleri	K. Zeytinoğlu

İsko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
Muhlis Ete	Dr. E. H. Üstündağ

G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
	N. Ökmen

Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı ve Güm. ve Tekel B. V.
S. Kurtbek	N. Özsan

İşletmeler Bakanı
Hakkı Gedik

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ad. K.

ilk ve son tahkikat muameleleri, hazara veya terhislerine kadar tehir olunur.

I - Alelîtlak ağır hapis ve aşağı haddi beş sene ve daha ziyade hapsi müstelzim bulunan suçlar,

II - Askerî Ceza Kanununun üçüncü babının birinci, üçüncü (63/1, 76 ve 77 nci maddeleri hariç), dördüncü, beşinci (82, 83, 84 ve 95 nci maddeleri hariç), yedinci fasıllarında yazılı suçlar.

III - Askerî Ceza Kanununun 130, 131, 137 ve 152 nci maddelerinde yazılı suçlar.

3. Tehir müddeti içinde zaman aşımı işlemez.

4. Adli âmirler, askeri menfaatler ve zaruretler karşısında 2 numaralı fıkranın «B» bendindeki tehir hükümlerini tatbik etmemek şâlihîyetini haizdirler.

MADDE 2. — Hükümetin ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin üçüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.